

Mgr Wojciech Glac
*Instytut Spraw Społecznych Uniwersytetu Pedagogicznego
im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*

ZASADA DOBRA DZIECKA W PRAKTYCE ORZECZNICZEJ POLSKICH SĄDÓW

Streszczenie

Istotą zasady dobra dziecka, będącej jedną z podstawowych klauzul generalnych rządzących polskim prawem rodzinnym, jest dążenie do poszanowania podmiotowości dziecka, zwłaszcza w sytuacjach konfliktowych czy kryzysowych w rodzinie. W orzecznictwie sądowym jednolicie wskazuje się, że dobro małoletniego dziecka jest wartością nadrzędną, wymagającą szczególnych gwarancji ze strony państwa. Tematyka opracowania obejmuje przegląd wybranych orzeczeń sądowych, kreujących przestrzeń prawną w której stosowana w praktyce jest przedmiotowa zasada.

Słowa kluczowe: dobro dziecka, orzecznictwo

Wstęp

W praktyce prawnej, wskazuje się, że dobro dziecka, rozumiane jako wartość nadrzędna, winno być brane pod uwagę za każdym razem, kiedy wobec toczących się postępowań sądowych czy mediacyjnych, dziecko jest ich uczestnikiem lub stroną. Jest ono przedmiotem ochrony nie tylko prawa krajowego, ale zasadnicze oparcie znajduje także w aktach prawa międzynarodowego, w tym zwłaszcza kreujących system ochrony praw człowieka.

Pojęcie „dobro dziecka” po raz pierwszy zostało użyte w Deklaracji Praw Dziecka z 20 listopada 1959 r. oraz w Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet z 18 grudnia 1979 r. w art. 5 i 16 (Dz. U. 1982, Nr 10, poz. 71). Należy przy tym zauważyć, że w powojennym, socjalistycznym ustawodaw-

stwie polskim zwrot ten używany był już wcześniej, gdyż Dekret z dnia 22 stycznia 1946 r. (Dz. U. 1946, Nr 6, poz. 52) stanowił w art. 20 §3, że „obowiązkiem rodziców jest sprawować władzę rodzicielską tak, jak tego wymaga dobro dzieci i interes społeczeństwa”. Nakaz kierowania się dobrem dziecka był też wprowadzony w Konstytucji PRL z dnia 22 lipca 1952 r. (Dz. U. 1952, Nr 33, poz. 232). Również Kodeks rodzinny i opiekuńczy (KRO) z dnia 25 lutego 1964 r. (Dz. U. 1964, Nr 9, poz. 59) posługuje się pojęciem dobra dziecka. Obecnie odesłanie do dobra dziecka znajduje wsparcie norm konstytucyjnych zawartych w 4 punktach art. 72 Konstytucji RP (Mendecka 2016: 1–2).

W polskim systemie prawnym nie ma obecnie jednolitej definicji dobra dziecka. Wskazuje się jednak na wypracowaną w tym zakresie bogatą literaturę i orzecznictwo, będące podstawami do interpretowania samej zasady. O ile wielokrotnie pojawia się ona w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, o tyle także w nim nie znajduje samoistnej definicji. Np. w sposób szczególny chronione pozostaje ono w instytucji rozvodu (art. 56 §1 KRO), ale nie jest dookreślone.

Funkcjonalnie dobro dziecka wielokrotnie wskazywane jest w KRO, jako przedmiot ochrony szczególnej. I tak, np. w art. 109 KRO determinuje przesłankę ograniczenia władzy rodzicielskiej jako samo zagrożenie dobra dziecka. Interwencja sądu może, a nawet powinna uprzedzać naruszenie dobra dziecka, które jeszcze nie nastąpiło (Osajda 2017). Zgodnie z utrwalonym poglądem orzecznictwa i literatury, jak podnosi Gromek: W praktyce orzeczniczej przyjmuje się, iż dobro dziecka oznacza jego prawidłowy rozwój psychofizyczny oraz duchowy. Jest to definicja celowościowa, ukierunkowana na cel postępowania z dzieckiem. Postępowanie to ma prowadzić do prawidłowego wychowywania dziecka w okresie jego małoletności i doprowadzić do prawidłowego wychowania dziecka jako osoby pełnoletniej. Co raz częstsza jest w użyciu definicja instrumentalna, traktująca dobro dziecka jako ochronę jego interesów. W istocie rzeczy definicje te uzupełniają się i można pokusić się o stwierdzenie, że dobro dziecka to ochrona jego interesów w celu prawidłowego rozwoju psychofizycznego i duchowego oraz społecznego. Mamy wówczas do czynienia z komplementarną definicją (ujęciem) dobra dziecka (Gromek 2018).

Jako klauzula szczególna dobro dziecka znajduje swoje odniesienie także w przepisach KRO regulujących instytucję odebrania dziecka. W literaturze podkreśla się, m.in. za Ignaczewskim, że: W myśl art. 95 §3 KRO władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny. Rozpoznając zatem żądanie rodzica oparte na art. 100 KRO, sąd opiekuńczy ma obowiązek ocenić je z punktu widzenia tych przesłanek i w razie negatywnego wyniku tej oceny nie może żądania uwzględnić, ponieważ gdy przeciwko odebraniu dziecka od osoby, u której się ono znajduje, przemawia wzgląd na dobro dziecka lub interes społeczny, to do uwzględnienia żądania rodzica, nawet mającego pełnię władzy rodziciel-

skiej brak jest niezbędnej przesłanki, w myśl art. 100 KRO, a mianowicie tego, że odebranie dziecka potrzebne jest do należytego wykonywania władzy rodzicielskiej (Ignaczewski 2015).

Warto przywołać porównawczo, bo odnoszący się do sprawy Jansen vs. Norwegia, Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 6 września 2018 r., sygn. 2822/16, gdzie Trybunał w sposób bardzo precyzyjny, na gruncie przepisów Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, wskazuje zakres specjalnej ochrony prawnej. I tak: 1. Podstawowym celem Artykułu 8 Konwencji jest ochrona jednostki przed arbitralnymi działaniami władz publicznych. 3. W sprawach dotyczących małoletnich, należy brać pod uwagę ich najlepsze interesy. Trybunał powtarza, że istnieje szeroki konsensus, w tym w prawie międzynarodowym, na poparcie idei, że we wszystkich decyzjach dotyczących dzieci ochrona ich interesów ma pierwszorzędne znaczenie. W istocie Trybunał podkreśla, że w sprawach związanych z opieką nad dziećmi i ograniczeniami w kontaktach małoletnich z rodzicami, dbałość o dobro i interesy dziecka wyprzedza pozostałe kwestie. 4. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału środki, które całkowicie pozbawiają jednostkę życia rodzinnego z dzieckiem powinny „być stosowane jedynie w wyjątkowych okolicznościach i mogą być uzasadnione jedynie, jeżeli są motywowane przez nadrzędny wymóg dbałości o najlepszy interes dziecka”. 5. Trafność interwencji władz publicznych w opiekę nad dziećmi różni się w zależności od Umawiającego się Państwa i czynników takich jak tradycje związane z rolą rodziny, interwencja państwa w sprawy rodzinne oraz dostępność środków prawnych przeciwko działaniom publicznym w tym zakresie. Jednak w każdym przypadku decydujące znaczenie ma rozważenie tego, co leży w najlepszym interesie dziecka. Ponadto należy pamiętać, że władze krajowe mają bezpośredni kontakt ze wszystkimi zainteresowanymi osobami, często na samym etapie przewidywania środków opiekuńczych, które mają zostać zastosowane lub bezpośrednio po ich wdrożeniu (Legalis 1818964).

Cytowany wyrok jest emanacją poglądów orzeczniczych ETPC, ukazujących szerokie spektrum ochrony prawnej małoletnich, jako ze swej istoty osób o zwiększonym ryzyku naruszania ich praw podmiotowych.

Zasadniczą rolę w realizowaniu funkcji ochronnej interesów prawnych i faktycznych dziecka, w sytuacji procesowej, oczywiście wykonują sądy rodzinne i opiekuńcze. Wydaje się, że warte uwagi pozostaje przeanalizowanie wybranych orzeczeń, które ukazują specyfikę, zakres i formę stosowania zasady dobra dziecka, w różnych sytuacjach i kontekstach stanu faktycznego.

Dobro dziecka w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego

Na problematykę interpretacji dobra dziecka, jako wartości szczególnej zwraca uwagę Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 28.04.2003 r., gdzie wskazuje, że: Dobro dziecka stanowi swoistą konstytucyjną klauzulę generalną, której rekonstrukcja powinna się odbywać poprzez odwołanie do aksjologii konstytucyjnej i ogólnych założeń systemowych. Z tego punktu widzenia istotne znaczenie ma treść art. 18 Konstytucji, umiejscowionego wśród podstawowych zasad porządku konstytucyjnego, gwarantującego ochronę i opiekę Rzeczypospolitej małżeństwu, rodzinie, macierzyństwu i rodzicielstwu. Nakaz ochrony dobra dziecka stanowi podstawową, nadrzędną zasadę polskiego systemu prawa rodzinnego, której podporządkowane są wszelkie regulacje w sferze stosunków pomiędzy rodzicami i dziećmi, w tym też mechanizmy prawne dotyczące zagadnień filiacyjnych. Pojęcie „praw dziecka” w przepisach Konstytucji należy rozumieć jako nakaz zapewnienia ochrony interesów małoletniego, który w praktyce sam może jej dochodzić w bardzo ograniczonym zakresie. (Wyrok TK, 28.04.2003, K18/02). Wyraźnemu zaznaczeniu ulegają w tym orzeczeniu, kreującym i potwierdzającym jednocześnie wagę tej zasady, przesłanki interpretowania już od poziomu prawa konstytucyjnego, czyli zasadniczego. Świadczy to o ważkiej randze, jaka nadana zostaje omawianej klauzuli.

Dobro dziecka, co oczywiste, winno być uwzględniane w każdej sprawie jego dotyczącej. W sposób szczególny zaś tam, gdzie to władza sądownicza, działając w imieniu państwa, bezpośrednio wpływa i ingeruje w jego indywidualną biografię. Na ten stan rzeczy trafnie zwraca uwagę TK: najpełniejsza realizacja zasady dobra dziecka dokonywać się może poprzez zapewnienie możliwości jego wychowania w rodzinie, przede wszystkim w rodzinie naturalnej, a więc poprzez pieczę rodzicielską sprawowaną przez osoby związane z dzieckiem więzią biologiczną. Analiza mechanizmów filiacyjnych, na których tradycyjnie opierają się stosunki rodzinne, wyraża w sposób dość oczywisty tendencję do tego, aby relacje prawne na linii rodzice i dziecko odpowiadały rzeczywistości biologicznej, w tym samym orzeczeniu. (K18/02).

Warte uwagi jest orzeczenie TK, wskazujące na konstytucyjność przepisów KRO ustalających względny zakaz małżeński, w szczególnych przypadkach. Trybunał uznając w całości oczywiste dążenia do włączania społecznego osób chorujących psychicznie, a także z niepełnosprawnościami, fizycznymi, czy intelektualnymi, wyszczególnia sytuacje, gdy rodzaj schorzenia lub zaburzenia, w sytuacji zawarcia małżeństwa i wychowywania dziecka, mógłby już tylko potencjalnie nieść pewne zagrożenia. I tak: Trybunał Konstytucyjny przyznaje, że utrzymanie względnego zakazu małżeńskiego dla osób dotkniętych zaburzeniami psychotycznymi albo upośledzeniem umysłowym z art. 12 §1 KRO może być uznane za konieczne z punktu

widzenia ochrony małżeństwa i rodziny na nim opartej oraz dobra dziecka, a więc wartości takich jak zapewnienie porządku publicznego, a przede wszystkim ochrona praw i wolności innych osób (art. 31 ust. 3 Konstytucji). Trybunał Konstytucyjny uznaje bowiem, że wartości wyżej wymienione, stanowiące podstawę polskiego prawa rodzinnego mogą uzasadniać ograniczenie prawa do decydowania o swoim życiu osobistym w aspekcie zawarcia małżeństwa jako sformalizowanego i znajdującego się pod ochroną państwa związku mężczyzny i kobiety, o którym mowa w art. 18 Konstytucji. Z perspektywy Konstytucji prawo o decydowaniu o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji) nie ma bowiem charakteru absolutnego, przy którym nie liczą się już żadne prawa i wolności innych osób, a także ochrona porządku publicznego polegająca na zapewnieniu małżeństwu i rodzinie na nim opartej możliwie optymalnej realizacji istotnych funkcji społeczeństwa, a przede wszystkim zagwarantowaniu ochrony dobra dziecka. O ile zatem z punktu widzenia zniesienia dyskryminacji osób niepełnosprawnych intelektualnie jest zasadne i ze wszech miar celowe znoszenie barier społecznych, w tym umożliwienie im na równi z innymi osobami zawierania takich sformalizowanych i chronionych przez państwo związków jak małżeństwo, o tyle z perspektywy ochrony właśnie małżeństwa i opartej na nim rodzinie oraz zabezpieczenia dobra dziecka konieczne jest jednak wyznaczenie granic, a więc niekiedy wprowadzenie także ograniczeń w korzystaniu z przysługujących praw. Prawa i wolności jednostki nie istnieją w próżni i co do zasady ich granice wyznaczają prawa i wolności innych osób albo też wartości takie jak bezpieczeństwo i porządek publiczny. Trybunał Konstytucyjny uznaje zatem, że przewidziane w art. 12 §1 i 2 KRO ograniczenie konstytucyjnego prawa do decydowania o swoim życiu osobistym jest konieczne dla ochrony wartości i interesu publicznego, z którym jest powiązane, spełnia więc pierwszą przesłankę testu proporcjonalności (Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 listopada 2016 r., K 13/15).

TK zwraca także uwagę, że dobro dziecka powiązane jest bezpośrednio z jego prawem do życia rodzinnego, przy poszanowaniu więzi biologicznych i naturalnych: Konstytucyjny obowiązek ochrony praw dziecka stanowi naczelną zasadę prawa rodzinnego, zasada dobra dziecka najpełniej realizowana jest przez zapewnienie mu wychowania w rodzinie naturalnej, a więc pod pieczę rodzicielską sprawowaną przez osoby połączone z dzieckiem więzią biologiczną. Realizacja „dobra dziecka” polega na zapewnieniu mu wzrastania w pełnej rodzinie, w warunkach odpowiadających godności istoty ludzkiej, przy poszanowaniu podmiotowości dziecka, a prawo do wychowania w rodzinie stanowi pierwotne prawo dziecka (Pozostanowienie TK z dnia 18 kwietnia 2018 r. K 50/16).

Dobro dziecka w orzecznictwie sądów powszechnych

Biorąc pod uwagę skalę zmian społecznych, zwłaszcza stale rosnącą liczbę rozwodów, gdzie wg danych GUS w 2017 roku orzeczono ponad 65 tys. rozwodów (<http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,23554959,rozwoody.html>) – można z pewnością wskazać, że same te sprawy implikują wzmożoną konieczność ocenia-
nia sytuacji prawnej i faktycznej dzieci, pod kątem ich dobra. Postępowania roz-
wodowe są jednymi z najmocniej obciążających system rodzinny. Implikują często
konieczność częściowego choćby uczestnictwa, zwłaszcza starszych dzieci w pro-
cesie. W sposób szczególny jednak wymagają wyważonych kroków procesowych,
zarówno ze strony sądu, jak i pełnomocników, czy samych stron, o co nie zawsze
jednak łatwo, wobec trudnych, długotrwałych często sporów między rodzicami.

Sądy stosując klauzulę dobra małoletniego dziecka, mają uprawnienie do nie-
jako profilaktycznego postępowania, w celu jego przyszłej ochrony. Pogląd taki,
utrwalony z resztą w orzecznictwie wyraża SN: Wynikająca z art. 109 §1 KRO
dyrektywa profilaktycznego działania sądu nakazuje podjęcie ingerencji w sferę
władzy rodzicielskiej już w razie zagrożenia dobra dziecka, by zapobiec ujemnym
skutkom niewłaściwego lub nieudolnego jej sprawowania (Postanowienie SN z 13
września 2000 r. II CKN 1141/00, Legalis 188114).

Na szczególny zakres ochrony przy ustalaniu formy sprawowania pieczy nad
dzieckiem, przy uwzględnieniu zawsze jego dobra, zwraca uwagę SA w Krakowie:
Piecza nad małoletnim to służący każdemu z rodziców zespół uprawnień do podej-
mowania wobec dziecka działań natury faktycznej oraz sformalizowanych decyzji,
określonych przez normę prawną, mających zapewnić odpowiednie warunki wy-
chowania, kierowania nimi, zapewnienia egzystencji i bezpieczeństwa. Ich rodzaj
i zakres może być kształtowany i oceniany z punktu widzenia celowości ich podję-
cia rozpatrywanej przez pryzmat dobra małoletniego. Nie może budzić wobec tego
wątpliwości, że na to pojęcie składa się także określenie miejsca pobytu dziecka
w rozumieniu art. 26 §1 i 2 KC (Postanowienie SA w Krakowie z 21 listopada
2017 r. I ACz 1830/17, Legalis 1813603). Ten sam sąd, w innym orzeczeniu wska-
zuje na konieczność dążenia do poszanowania dobra dziecka w orzekaniu rozwodu,
przy uwzględnieniu konieczności zasięgnięcia opinii specjalistycznych, zarysowują-
cych faktyczne rozeznanie dziecka co do jego związków z każdym rodzicem: Sąd
w procesie o rozwód obowiązany jest ustalić, zlecając opinię ośrodkowi, jaka jest
sytuacja opiekuńczo-wychowawcza małoletnich dzieci stron, związków emocjonal-
nych z każdym z rodziców, czy rozwód nie będzie sprzeczny z ich dobrem, wskaza-
nie rodzica, któremu ze względu na dobro dziecka należy powierzyć wykonywanie
władzy rodzicielskiej nad nim, czy rozdzielenie rodzeństwa nie będzie sprzeczne
z dobrem dzieci, wskazanie sposobu ustalenia kontaktów z drugim z rodziców, czy

dobro dzieci jest zagrożone i czy wymaga wydania określonych zarządzeń (Postanowienie SA w Krakowie z 21 lipca 2016 r., I ACz 1257/16, Legalis 1504833)

Warte uwagi jest także orzeczenie SN, wskazujące na przesłanki, konieczności wważenia dobra małoletnich dzieci, jako niewyłącznej przesłanki do nieorzekania rozwodu: Aspekt ekonomiczny będący następstwem orzeczenia rozwodu i akcentowanie w kasacji pogarszania się sytuacji dzieci, w tym finansowym kontekście, nie może wyłącznie przesądzać o tym, że dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków sprzeciwia się orzeczeniu rozwodu (Wyrok SN z 17 grudnia 1999 r., III CKN 850/99, Legalis 46782)

Sprawami wymagającymi pogłębionej analizy i wważenia przez sądy są coraz częstsze sytuacje postępowań o uznanie orzeczeń sądów zagranicznych, zwłaszcza gdy zachodzą kolizje międzysystemowe, bądź zasadnicze różnice w kulturze prawnej. Znamienne jest tu orzeczenie SN: Dobro dziecka jest podstawową wartością, która wymaga priorytetowego traktowania w stosunku do interesów innych osób, także rodziców. Z treści art. 95 §3 KRO wynika, że najistotniejszym elementem władzy rodzicielskiej jest jej funkcja ochronna w stosunku do dziecka. Swoje oczekiwania i uprawnienia wynikające z władzy rodzicielskiej rodzice mogą uwzględniać i realizować jedynie w taki sposób i w takim zakresie, który nie prowadzi do kolizji z dobrem dziecka. Ocena uznania wyroku sądu zagranicznego na obszarze Polski obejmuje uwzględnienie skutków tego uznania w aspekcie tak rozumianego dobra małoletniego. (Postanowienie SN z 31 stycznia 2018 r. IV CSK 442/17, Legalis 1765977).

Dobro małoletniego dziecka chronione jest oczywiście, w każdym postępowaniu, choć najczęściej jest przedmiotem orzekania przez sądy cywilne. Jednakże, w ramach postępowania karnego SN, zwraca uwagę na warunki ochrony małoletnich w postępowaniu karnym. 1. Ochrona dobra małoletniego wynika już z samej ratio legis art. 185a §1 KK i nie może się sprowadzać do zaniechania przeprowadzenia dowodu w sposób procesowo przydatny. 2. Przewidziane w art. 185a §1 *in fine* KPK ponowne przesłuchanie pokrzywdzonego dziecka, o jakim mowa w tym przepisie, gdy żąda tego oskarżony, który nie miał obrońcy w czasie pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego, nie jest uzależnione od uprzedniego poznania opinii psychologa co do możliwości uzyskania od dziecka określonych informacji oraz wpływu takiego przesłuchania na jego psychikę. 3. Samo zgłoszenie przez oskarżonego żądania, obojętnie w jakiej formie, w tym także za pośrednictwem swego obrońcy i bez potrzeby podawania jakichkolwiek powodów takiego wniosku, obliuguje sąd do ponownego przesłuchania dziecka, jeżeli tylko spełniony jest warunek nieposiadania przez tego oskarżonego obrońcy podczas pierwszego przesłuchania (Wyrok SN z 11 maja 2012 r. IV KK 30/12, Legalis 492155)

Podsumowanie

Dobro dziecka, jako zasada prawna, mająca cechy klauzuli konstytucyjnej, z pewnością stanowi dobrze rozpoznaną przestrzeń praktyki prawnej. Trzeba mieć jednak na uwadze, że wraz z postępowaniem społecznym, nieuchronnymi zmianami jakie następują w tkance społecznej, także orzecznictwo sądowe będzie zmuszone ewoluować. Ewolucja ta, konieczna będzie choćby z uwagi na zagrożenia nie tylko dotąd znane, ale także nowo powstające, a płynące choćby z rozwoju Internetu, implikującego nowe formy potencjalnych naruszeń dobra dziecka. Jak dotąd, dobro dziecka pojawia się przede wszystkim w sferze ochronnej spraw rodzinnych i opiekuńczych, zajmując szczególną pozycję w katalogu praw wyjątkowo traktowanych, o ważkim znaczeniu. Oczywiście – słusznie, co uwidacznia się w większości orzeczeń sądowych, mających w tym zakresie dość jednolitą linię, przynajmniej co do samej zasady, nie będącej nigdy kwestionowaną.

Bibliografia

- Gromek, K. (2018), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*. Wyd. 6, Warszawa: CH Beck, Legalis.
- Ignaczewski, J. (2015), *Władza rodzicielska i kontakty z dzieckiem. Sądowe komentarze tematyczne*, wyd. 3., Warszawa: CH Beck.
- Mendecka, K. (2016). *Klauzula dobra dziecka w konwencji o prawach dziecka i w prawie polskim (wybrane problemy)*.
- Acta Universitatis Lodzianensis. Folia iuridica 77, 2016
<http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,23554959,rozwoj.html>.
- Osajda, K. (red.) (2017), *Tom V. Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz. Przepisy wprowadzające KRO*. Warszawa: CH Beck, Legalis.

Orzecznictwo:

- Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 6 września 2018 r., sygn. 2822/16, Legalis, 1818964.
- Wyrok TK, 28.04.2003, K18/02.
- Postanowienie TK z 18 kwietnia 2018 r. K 50/16.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 listopada 2016 r., K 13/15.
- Postanowienie SA w Krakowie z 21 listopada 2017 r. I ACz 1830/17, Legalis 1813603.
- Postanowienie SA w Krakowie z 21 lipca 2016 r., I ACz 1257/16, Legalis 1504833.

Postanowienie SN z 31 stycznia 2018 r. IV CSK 442/17, Legalis 1765977.

Wyrok SN z 11 maja 2012 r. IV KK 30/12, Legalis 492155.

Wyrok SN z 17 grudnia 1999 r., III CKN 850/99, Legalis 46782.

Wyrok SN z 11 maja 2012 r. IV KK 30/12, Legalis 492155.

Postanowienie SN z 13 września 2000 r. II CKN 1141/00, Legalis 188114.

The Best Interests of the Child Principle in Judicial Practice of Polish Courts – a Review

Abstract

The best interests principle being one of the Polish family law general clauses consists in respect for child's subjectivity with special regard to conflict or critical situations in their family. The Polish judiciary unanimously indicates that the best interests of the child are superior value requiring extraordinary guarantee from the state. The paper comprises a review of selected court rulings which shape the judicial area the above-mentioned principle is applied in.

Key words: child interest, certification